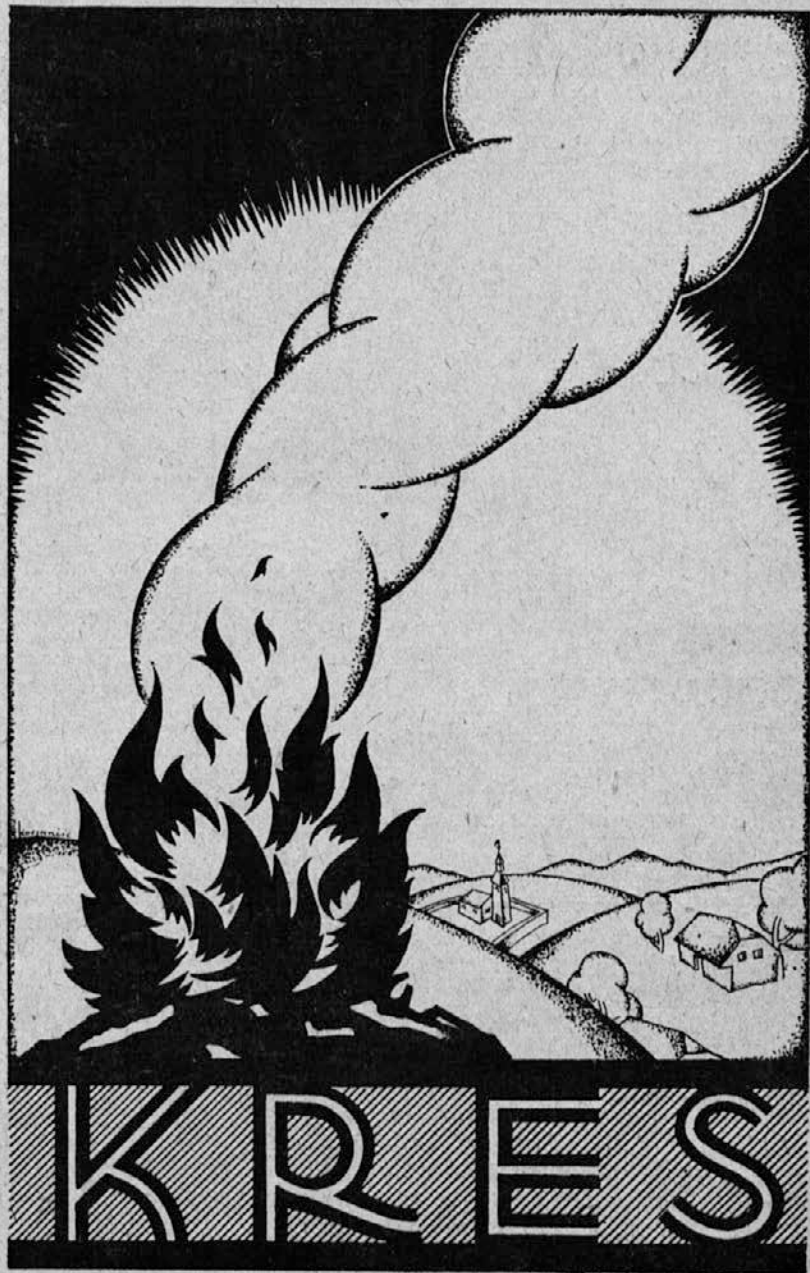

Poštnina plačana v gotovini.

ŠTEV. 1

* 1930 *

LETO I

Dsebina

Naš fantovski kres (pesem). — Dr. Gregorij Rožman: Mladina v katoliški akciji. — Fr. Jaklič: Janez z Visokega (povest). — P. Hugo Bren, O. F. M.: Kolumbovi vitezi. — Lojze Golobič: Ljubezen (értica). — P. Krizostom: Da pota nas naša ne stro (pesem). — Dr. Ant. Breclj: Sport in zdravje. — MDCCCXCIII: Mladi narodni gospodar. — Zapiski. — k: O požlahtnjevanju sadnega drevja. — Joža: Zimsko pispo z Gorenjske. — Huda fantovščina. — Lenivec ali garaž. — Drobiž. — Nove knjige

SALDA-KONTE
ŠTRACE — JOURNALE
ŠOLSKE ZVEZKE — MAPE
ODJEMALNE KNJIŽICE
RISALNE BLOKE
ITD.

nudi po izredno ugodnih cenah

KNJIGOVEZNICA
JUGOSLOVANSKE TISKARNE

PREJ **K. T. D.**

V LJUBLJANI, KOPITARJEVA ŠT. 6/II.

Nova založba

F. Z. Z. O. Z.

v Ljubljani, Kongresni trg
(v Zvezdi) priporočamo svojo
bogato zalogo

oseh vrst knjig in revij, slovenskih, nemških in dr. Na željo naroča in dobavlja knjige in revije tudi iz inozemstva; — antikvarnih knjig, ki jih kupuje in prodaja ponajugodnejših cenah; — pisarniških potrebščin, kakor papir, tintnike, solinčnike, radirke, peresa, zapisnike, mape in dr. po najzmernejših dnevnih cenah. Solidna postrežba! Dobro blago!

Edini slovenski zavod brez tujega kapitala je
VZAJEMNA ZAVAROVALNICA
V LJUBLJANI, DUNAJSKA CESTA 17

Sprejema v zavarovanje:

1. Proti požaru: a) raznovrstne izdelane stavbe kakor tudi stavbe med časom gradbe; b) vse pramično blago, mobilije, zvonove in ensko; c) poljske prideleke, žito in krmo.
2. Zvonove in steklo proti razpokam in prelomu.
3. Sprejema v življenjskem oddelku zavarovanje na doživetje in smrt, otroške dote, dalje rentna in ljudska zavarovanja v vseh kombinacijah. Zastopniki v vseh mestih in tarah.

Izdaja konzorej »Kres«. — Izdajatelj in urednik: Vinko Lavrič, Ljubljana, Kolezijska ulica 1. — Uprava: Ljudski dom, Ljubljana. — Stane 25 Din za vse leto. — Tiska Jugoslovanska tiskarna: K. Čeč.

Fantje!

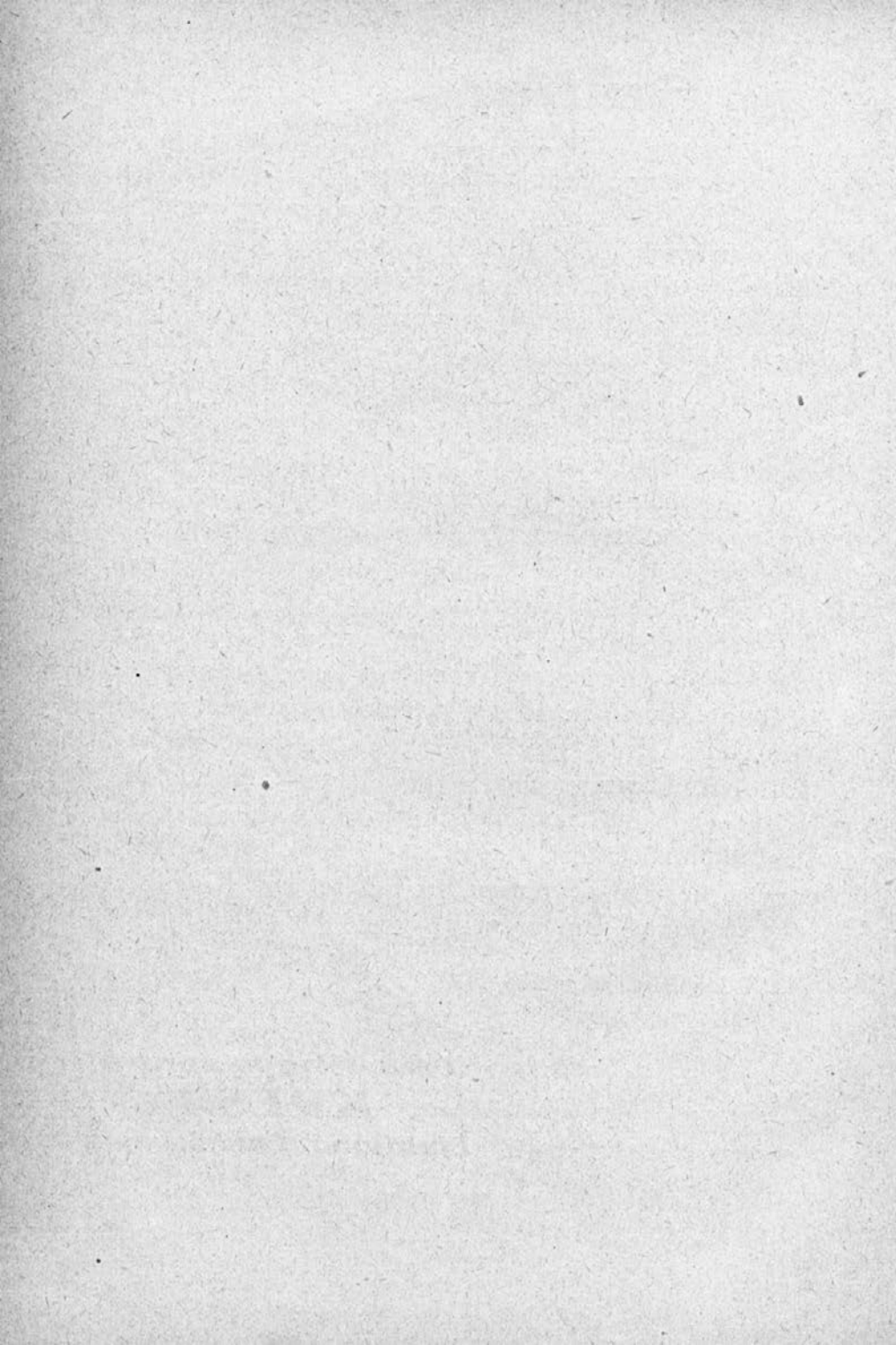
Kres smo prižgali za Vas. Ne, prižgali ste si ga fantje sami, da nam vsem zasveti v klic in simbol po vsej domovini. Rekli ste, da naj bo Kres v luč na poti, da naj bo toplota, ki k delu podžiga, pa tudi v spomin naj bo, da nam je sveta naša zgodovina, ki je slovenska in katoliška.

Iz teh načrtov in želj se je počasi oblikoval Kres v obliki in vsebini, zato mu oprostite malo zamudo. Odslej bo izhajal redno prve dni vsakega meseca. Že iz prve številke mu lahko razberete lice in smer, skušal pa se bo od številke do številke izpopolnjevati. Za naše fante, to mu je geslo, in v tem smislu bo zapisana vsaka beseda v Kresu.

Svoje poslanstvo pa bo dopolnil Kres le, ako bo imel dovolj naročnikov. Prosimo zato, da nam po priloženi položnici nakazete vsaj polletno naročnino. Celoletno stane Kres Din 25.—. Prepričani smo, da bodo tudi tisti, ki jim pošiljamo prvo številko na ogled, z veseljem postali naši naročniki. In če bo vsak fant videl svojo dolžnost v tem, da pridobi vsaj še enega novega naročnika, potem bo zagorel naš Kres v veselje in ponos nam vsem!

V Ljubljani, 20. marca 1930.

Uredništvo in uprava
KRESA
Ljubljana, Ljudski dom

19

KRES

30

Naš fantovski kres . . .

V nas fantih pa ogenj gori:

Ogenj za dom, ogenj za rod, ogenj za sveto očino.
V nas je ogenj za delo in ogenj za borbo: pa je
ogenj za radost, in je ogenj spoznanja, ki do-
bremu sveti, ki zlobo preganja.

V nas je ogenj, goreč za pravdo pravice, in je ogenj
za brambo slabotnih, ki močni jim stopa na
tilnik.

Še je ogenj, ki sveti v svetinje nam dedov, da
naše oči, ko mlada zarja žare.

V nas ogenj gori, ki naša srca v ljubezni vari,
a naše pesti v jeklo kali.

V nas so plameni: vsi strnjeni rastejo v kres, ki
sestre in brate ogreva in sveti do samih nebes.

Naš kres nas vse ko zlató pretopi, da skaže se
vsak, ali je ali ni.

Naš kres bo mrakove pregnal in solnce nam
božjega dal!

Zares —

naš fantovski kres!

Mladina v katoliški akciji

Kres ste zakurili, fantje, kres, iz katerega naj v mogočnih plamenih izžarevajo vaše mlade moči, kjer naj se ogrevajo mrzli in tope trdi, da bodo vsi gorki in goreči za Boga in domovino.

Mlade moči, najlepši dar Stvarnikov zdravi mladini, morajo biti posvečene najvišjim ciljem, za katere je vredno vse žrtvovati. — Ta cilj nam kaže sv. oče v katoliški akciji, in pred vsemi drugimi kliče mladino k sodelovanju, ker je mladina polna življenja, podjetna in za nove oblike stare, večno neizpremenljive resnice dovzetna.

»Katoliška mladina« — s toplo besedo je sv. oče dne 7. februarja 1926, ko se je zbrala pred njim organizirana katoliška mladina rimska, razložil ta naziv:

»Mladina — ime, ki pomenja velikodušnost zaradi vaših sklepov in vaših kreposti; ime, ki pomenja čistost in gorečo delavnost; ime, ki izraža gorečnost sedanjosti in upanje bodočnosti. Mladina, ljubljenec ne samo ljudi in namestnika Kristusovega, ampak Kristusa samega, ki je svojo posebno ljubezen do mladine kazal tako jasno. — Mladina katoliška — to je mladina, ki svojo čistost hrani v blesku vere in svojo gorečo delavnost vzdržuje z ognjem božje ljubezni, ki se hrani z onim božjim zakramentom vere in ljubezni, v katerem se neskončna velikodušnost božja daruje, ponižuje, žrtvuje za nas do popolnega uničenja.«

Katoliška akcija — sv. oče jo je 8. marca 1929 imenoval: »katoliško življenje v vseh pojavih«. V smislu te akcije deluješ, ako vedno in povsod živiš kot veren katoličan, povsod: doma v družini, v službi, na potu, pri vojaki, sam zase in v družini, med enakomislečimi in med nasprotniki.

Za tako dosledno katoliško-verno življenje je treba baš tega, kar je fantu po naravi že dano, namreč korajže, neustrašenosti. Vprav posebno Vam je naslovil sv. oče besede, ki jih je govoril dne 18. maja 1929 jugoslovanskim romarjem, ko jim je priporočal duha resnice, svetosti in moči; »duha resnice, ki razsvetljuje in da vedno popolneje spoznavati vero; duha svetosti, ki odstrani v nas vsako oviro, ki nam brani približati se vedno bolj velikodušno Bogu; duha moči, ki nas stori povsem neustrašene v boju zoper mnogolika zalezovanja, s katerimi svet skuša onemogočiti božja dela«.

Fantje, oprimate se z vso mladostno navdušenostjo in vznesečnostjo apostolskega dela katoliške akcije!

Dr. Gregorij Rožman, škof.

Janez z Visokega

1.

V hiši, kjer se nikdar ne razlega otroški krik in smeh, je puščoba in dolg čas. Tam je doma prepir med zakonci in ljubo-sumnost gleda iz vseh kotov.

Tako je bilo pri Debeloglavu na Višavi.

Debeloglav in ona sta se trudila od zore do mraka in zbirala premoženje zase in za otroke; zakaj dolgo časa sta se nadejala, da bosta zibala, kakor sosedje in sosede. Pa ni bilo treba.

Prva leta, ko sta se vzela, sta pričakovala onega, kar je v zakonu bistveno. Kasneje sta hrepenela, prosila in molila celo po božjih potih, da bi se ju usmilil Bog in jima dal zarod, za katerega sta se trudila in skrbeli.

Kakor pa brez božje volje ne pade las z glave človekove, tako se tudi z božjo voljo pri Debeloglavu ni nič pripetilo. Vendar je Debeloglav upal in prosil dotlej, dokler ni spoznal, da na drevesu brez cvetja nikdar ni sadja.

Zibel, v kateri se je nekdanj gugal Debeloglav sam, je razpadla, razjedena od črvov. Debeloglav je pešal in lasje so mu sivali, najprej za ušesmi, potem pa čimdalje bolj, da jih ni mogel več skrivati. Ona je izgubljala zobe, njena lica so venela, in tožila je o bolečinah v križu. Tedaj sta vedela, da sta zastonj upala in hrepenela, in da na razvalinah ne vznikne novo življenje. In o lepi priliki je vzdihnila ona: »Samá ostaneva!«

»Samá!« je ponovil on ves otožen.

In ta vzklik je spremljal globok vzdihljaj, iz katerega je odmevalo bridko očitaje, srčna žalost in obupanost, in še sto drugih grenkih občutkov, vsled katerih je žena takoj zaihtela.

»Samá!« je nadaljeval on. »Zapuščena in zaničevana. Upal sem, da mi bo hči postregla na starost, da mi bo zvest sin zatisnil trudne oči, kadar mi bodo ugasnile. Kolikokrat sem bil spehan, premočen od znoja, ki je uhajal iz razgretoga života, in truden na smrt! In zakaj? Privoščil si nisem niti boljšega grižljaja in požirka, ker se mi je zdelo škoda denarja. Varčeval in skoparil sem, da je bilo greh, zato, da se mi je množilo imetje. In za koga? — Jokal bi in se togotil! Za druge! — Drugi bodo uživali sad mojega truda in spravili plodove mojih krvavih žuljev! — O, jaz bedak! Tuj rod se bo mastil z mojim denarjem, a jaz sem stradal in požiral vpricho pivcev sline!...«

»Če pa ni bila božja volja...!«

>I, seveda! Ko bi bila moja, zgodilo bi se bilo pač drugače. Tako pa ... O, bo pa sedaj drugače! Ti ne boš samo krompirja in močnika kuhala, ampak kaj boljšega: meso bova jedla in vino pila.<

>I, kajpak! Lej ga dedca! Na starost naj postaneva pijanca in snedeža, da bodo ljudje za nama s prstom kazali in se posmihali.<

>Kam pa boš dajala? Ali moreš vzeti s seboj grunt in denar? Zapravila bova midva, da ne bodo drugi.<

>E, bova pa žlahti pustila, saj jo imava! Gotovo se bo ustreglo tistemu, kdor bo dobil kaj za nama. In morda bo še molil za nama ali vsaj hvalil naju ...<

>Žlahta? Pravijo, da žlahta nikomur ne dela veselja in časti.<

>Bo pa nama!<

>Žlahta? Čakaj no, saj še ne vem, ako je kaj imava.<

>O, jaz jo imam na Globokem. Nisva še tako sama.<

>No, mojega deda brat je bil pa na Visokem oženjen. Menda je še tisti rod tam gori, ako jih ni Bog tako zapustil kakor naju.<

>Da bi naju ne bil tako! Takih skrbi in premišljevanj nama ne bi bilo treba. Pa da je vsaj tako! Edina tolažba — žlahta! — je še ostala nama; vsaj zato morava biti sedaj Bogu hvaležna.<

>Ej, žlahta! Ni, da bi jo hvalil! Pa boljše je nekaj kakor nič. Jaz bom premislil prej dobro! Žlahta naju itak ni nikdar obiskavala, kar bi se bilo pač spodobilo, zato je ne poznava. Radodarnih rok pač ni bila.<

>Ej, ni bila! — Kar imava, spravila sva sama skupaj.<

>Saj to, to gre meni po glavi! To se mi zdi bridko! Za otroke sva se trudila, pa pride v druge roke.<

>Kaj pa hočem?< je zastokala ona in zaihtela.

>Ej, ne bom trpel več kakor črna živina in stradal tudi ne bom in trpel žeje! Zakaj bi stiskal, ko še ne vem komu?<

>I nu! Kar je prav, ti ne bom branila.<

2.

Debeloglav se je vdal in sprijaznil z mislijo, da pusti svoje premoženje žlahti, kajpada svoji — z Visokega.

Pa kakšna je vendar ta žlahta? Ta misel ga je mučila in naposled spravila na pot, žlahto obiskat.

Z Višave na Visoko je daleč. Neke poletne sobote se je Debeloglav odpravil na pot. Na dežnik je nataknil culo, v katero je bila natlačila Debeloglavka pečenine za moža in žlahto, v roko je pa prijel gorjačo in odrinil radoveden, kakšna je neznana žlahta in ako je vredna, da prevzame njegovo dedščino.

Na Visoko je bil prispel pred mrakom.

Pri prvi hiši je vprašal kmeta, ki je kadil tobak pred hišo. »Priatelj, veste, če sem prišel prav?«

»Bome, da ne vem; to vi veste!« je odgovoril mož.

»Je tukaj na Visokem?«

»Bome, da! Če znate brati, berite!« pa je pokazal na tablo, ki je visela visoko na steni hiše.

»Vas Visoko« — je bral Debeloglav in si mislil: »Bo že prav. Čast Bogu!« Pa je pomeril kmeta od nog do glave in vprašal dalje:

»Žlahtnika Debeloglava iščem na Visokem, ako je še živ.«

»Debeloglava? Debeloglava? Tega pa ni — — čak! Sosed moj se piše Debeloglav. Mož, odkod pa ste vi?«

»Z Višave! Sedem ur hoda odtod, na dolensko stran.«

»O, bo pa že prav! Tudi mojega soseda rod je od tam nekad. Pa pojdiva! Niste bili še nikdar tukaj?«

»O, ne! Predaleč je, da bi se pogosto obiskovali.«

»Bome, da! Bo pa že kaj posebnega! Zastonj niste naredili daljne poti!«

»Da bi je le ne bil! Ima kaj družine ta moj žlahtnik, kako mu že pravite?«

»Beligoj! Kakor bi hruško otresel, velike in majhne. Pa lejte ga, tam-le v ogradi seno naklada. Hoj, hoj! Beligoj!«

»Hoj! Kaj je?«

»Le pojdi lês! Gosta imaš!«

»Précej! Povežemo še, pa pridem. Stopita tačas v hišo!«

Debeloglav in kmet stopita v Beligojev dom, kjer je gospodinja ravno kuhala večerjo.

»Soseda! Gosta sem ti pripeljal.«

»Oh, jemnasta, sosed, sedajle na noč! Ali ga ne moreš prenočiti sam, ker veš, koliko je nas, da nimamo prostora v hiši niti pri skledi?« je govorila in ogledovala tujca, ki je vsled tega stopical in godrnjal.

»No, no, no! Pa ne bom nadlegoval.«

»Oh, mož, ne zamerite; ko bi vi vedeli, kako je pri nas!«

»Ti, soseda, le sprejmi moža! Vaš žlahtnik je. Ako pa ne bo postelje, prenoči lahko pri nas. Kajne, mož? In zajel bo tudi lahko pri nas.«

»Zlahтник?« se je začudila neverjetno gospodinja. »Pa vas ne poznam.«

»Kakor jaz vas ne, pa zato smo si menda vendar v rodu. Jaz sem Debeloglav z Višave na Dolenjskem, od tam, kjer je vaš rod doma, saj se tudi vi za Debelglava pišete.«

»Res je! Od tam so prišli predniki mojega moža in so prinesli s seboj ime Debeloglav. Bo že res tako. Pa stopite v hišo, jaz pokličem moža, ki se mudi v ogradi.«

»O, ni treba. Sem ga že poklical sam popreje.«

V zibeli je spalo dete, drugo se je igralo sredi hiše z deščicami in klinčki, dvoje večjih je pa prišlo za njima ter sedlo k peči, da si ogledata neznanega strica.

Debeloglav je razvil culico in dal otrokom nekaj peciva, izprašujoč jih po imenih.

»Mož, glejte, da vam ne zmanjka,« se je zasmel kmet. »To niso še vsi.«

»O, ne, ne!« je vzdihnila ona. »Tega mrkaja je toliko, da ga je res že preveč. Pa, kakor je božja volja.«

»Tako je! Z božjo voljo jih je pri vas dosti, pri nas pa nič, dasi smo želeli.«

»O, to se lahko pomaga,« se je nasmehnila Beligojka. »Izberite si katero pri nas, saj lahko pogrešimo, seveda, ako smo si res v rodu — in vi boste imeli veselje, ako vas otroci vesele, mi pa manj skrbi.«

»Soseda, menda ti ni nobeno odveč. Sedaj ponujaš, ko bi pa prišlo do tega, bi si pa gotovo premislila.«

Beligojka se je nasmejala: »Človek jih je včasih žalosten vsled samih skrbi, pa vendar so nam dostikrat v veselje... Usedita se in počakajta njega, jaz moram pred peč, da mi ne vzkipi.«

Možaka sta sedla k mizi vsak na drug vogal in se razgovarjala o vremenu in letini. Debeloglav je medtem opazoval. Videl je revščino, ki se je držala hiše, videl je pa tudi zdrave otroke, ki so sedeli pri peči. In zato je blagrovil svojega zlahтника in mu zavidal. Navzlic svojemu premoženju se mu je zdel zlahтник premožnejši in srečnejši, kakor je bil on.

»Da ni bila božja volja...!«

Zamislil se je in za hip mu je vzplaval njegov duh na Višavo, na ono Višavo, koder se že dolgo, dolgo ni razlegal otroški jok in krik. Ropot ga je vzdramil, da je posluhnil.

»Franca, kdo pa je prišel?«

Žena je stopila na vežni prag in pripovedovala zamolklo, kar se je pa vendar slišalo v hišo:

»Tvoj žlahtnik je. Tako pravi in menda bo res, ker je nekoliko podoben tebi. Pa zdi se mi, da je premožen. Otrokom je peciva prinesel. Videti je, da ima rad otroke. Dejal pa je, da jih sam nima.«

»Bo pa že kakšen stiskač, ker mu ni dal Bog otrok, boječ se, da bi jim hrane ne privoščil. Kaj neki iztiče tod na starost? Kje je pa bil doslej ta naš žlahtnik, da ga nismo spoznali? — Ljubezen ga ni sem prignala. Dvomim.«

»Meni se ne zdi napačen. Pa boš sam videl, le brž zapelji voz in stopi v hišo! Vem, da te težko čaka.«

»Pa naj gre!«

Voz je zropotal naprej.

»Ta dva tudi ne vesta, kaj govorita in tiho se ne znata pomeniti,« je zagodrnjal sosed.

Debeloglavu je prihajalo vroče.

»Stiskač! Zato ni otrok!«

Njegov duh je šinil v preteklost, da presodi resnico Beligojevih besedi. In njegov duh je spričo takega očitanja sodil in obsodil Debeloglava kot stiskača, da je le-ta vzdihnil: »Moj Bog, ko bi bil to vedel! Zakaj nisem že prej nikdar prišel na Visoko!«

Vzbudilo se je v njem kesanje in neznana sramota, da si je mislil: »Kako bom pogledal temu žlahtniku v oči, ki me tako pozna, dasi me še nikdar ni videl.«

»Takole se pa včasih kaj izve!« je menil Debeloglav.

»Nista tako hudobna kakor pa nerodna,« je odgovoril sosed nejevoljen, ker se je Beligoj tako slabo obnašal.

Ni minulo dolgo časa, da je prišel gospodar počasi v hišo.

»Dober večer!« je pozdravil zamolklo in obstal pri vratih.

»Pozdravljen, moj neznani žlahtnik!« je izpregovoril vljudno Debeloglav, kolikor je pripustila njegova natura, vstal in stopil naproti, ponujajoč desnico.

»Žlahtnik? — Odkod?« je vprašal Beligoj, držeč Debeloglavovo desnico.

»Od tam, kjer je bil doma tvoj oče.«

»Debeloglav z Višave?«

»Debeloglav!«

»Tako je prav! S kakim namenom pa si prišel od tamkaj?«

»Prišel sem z dobrim srcem!«

»Bog daj!«

Beligoju je izginila nezaupnost z obraza.

Zena je bila medtem posvetila in otroci so privreli skupaj.

Debeloglav je razdelil vse, kar je imel.

»O, ko bi bil vedel, da jih je toliko, prinesel bi bil več...

Preden pojdem, jih bom moral prešteti. Srečni ste!«

»Devet jih je, starejša dva sta še zunaj,« je pravil Beligoj.
»Ako dobimo pa še deseto, kar je vse mogoče, naj gre desetnik ali desetnica po svetu, ker pri meni res ne bo več prostora.«

»Kjer jih devet jé, bo pa še deseto zajemalo,« se je oglasil sosed.

Beligojka se je zadovoljno zasmejala:

»Prav praviš, sosed! Bo že Bog poskrbel.«

»Ej, seveda, skrbel bo že, toda trpel bom jaz. Pa naj bo kakorkoli, zakaj bi si sedaj belili lase, ko imamo žlahtnika tukaj! Takole sva si še potem takem midva malo v rodu?«

»Menda še precej! Ako se ne motim, sva bratrancev otroka. In to je še bližnje koleno!«

»Če ne tretje?«

»Kaj bosta iskala sedaj žlahtanje,« se je potegnila ona odločno.
»Ti, dedec, ti si Debeloglav, ta mož je Debeloglav, jaz sem tvoja žena, in to so najini otroci, in to je menda vse skupaj žlahta, dobra žlahta, pa naj je v tretjem ali pa sedmem kolenu. Sedite za mizo!«

Beligojki se je žlahtnik z Višave prikupil, ker ni prišel k otrokom praznih rok.

»Večerja bo kmalu! Zajeli boste tudi vi, žlahtnik. Ne vem, kako bi zinila, da bi bilo prav.«

»Kar po domače. Za mene pa ni treba skrbeti, ker nimate.«

»Kdo to pravi?«

»Saj si povedala prej, da nimaš prostora, ko sva prišla s sosedom sem,« jo je zavrnil Debeloglav ravnodušno.

»Prej? Moj Bog, kdo je pa vedel, da si naš žlahtnik, pa povrh še najbližji žlahtnik mojega moža? Naš človek si! Zate je prostora in vsega dovolj v naši hiši, — kajne, Štefan?«

Mož je čudeč se pogledal Debeloglava in ženo.

»Prišel si tako od daleč, in prvič se vidimo nocoj, pa nočeš ostati pri nas, da bi z nami zajel in se kaj pogovorili! Zakaj?«

»Oh, veš Štefan,« se je oglasila žena, »jaz sem prej godrnjala, ko sta prišla sem s sosedom, ker ga nisem poznala. Saj veš, kako je. Odpusti mi, Debeloglav, in te sramote nam nikar ne naredi!«

»Pa ostanite!« je pristavil sosed. »Saj ni tako hudo mislila, kakor je prej vpila.«

»Ako res nisem za nadlego, kar nisem rad, pa ostanem. Res bi mi bilo žal, ako bi moral tako naglo odtod, kamor me je od daleč pripeljalo srce, ne da bi se bili do dobra seznanili.«

Beligoju je bil Debeloglav všeč: »Ne sodi moje žene po besedah! Ako je kaj napačnega zinila — kolikokrat ženska napačno zine! Odpusti ji in ostani! Njeno srce ni tako slabo, kakor njen jezik!«

(Dalje.)

P. Hugo, O. F. M.:

Kolumbovi vitezi

Američanom je viteštvo že prirojeno. On je gentleman. Je res prijetno občevati z njim. Kdo ve, kake vere je, če sploh katere, Bog zna, kakega svetovnega, političnega ali drugega naziranja je. A se zaveda, da bi samega sebe obsodil, če bi se kakorkoli, ali radi česar koli netaktno obregnil ob koga, o katerem ve, da čisto drugače misli in čuti kot on sam. Prijazen je, vljuden, uslužen napram vsem in vsakomur. Kavalir je, četudi ne krščanski kavalir. Kot tak ima že neko privzgojeno nagnjenje do viteških organizacij, ki njegovo gentlemanstvo nekako posvetijo z viteškim sijajem. Zato je v Ameriki toliko viteških organizacij s tajnim sprejemnim obredom in tajnimi cilji.

Ko so katoličani videli, kakšen magnet so zlasti za mladino te viteške organizacije, a so obenem spoznali, da so često šole verske brezbriznosti, če ne izrečne sovražnosti, jim ni kazalo drugega, kakor misliti na slične lastne organizacije. Ustvarili so »Red katoliških borštnarjev in borštnaric« (Catholic Order of Foresters), kakor jim pravijo ameriški Slovenci. Že ime kaže na nekaj tajinstvenega. Kmalu so bili njegovi »dvori« (courts) po vsej Ameriki razširjeni. A tako skrivnostni, kakor pravi viteški redovi, ti borštnarji in borštnarice niso, ne v svojem sprejemnem obredu ne v svojih smotrih. Mikavnost strogo tajnih viteških redov pa z njimi za katoličane še ni bila odstranjena. Je bilo treba misliti na pravi katoliški viteški red nalik framasonom. Ta potreba je rodila »Red Kolumbovih vitezov«

Kolumbov vitez v slavn. kroju

Zamislil ga je katoliški župnik Rev. Mihael McGivney v New Haven, države Connecticut, kjer je domovina tako zvanih »jenkijev« (Yenkee), prvotnih angleških naseljencev. Sredi januarja 1882 je povabil svoje zaupnike k sebi, jim razodel spöčeto misel in predložil svoj načrt. Po raznih posvetovanjih in razgovorih o ustroju novega reda so sestavili pravila in jih predložili pristojni državni oblasti v potrjenje. Ta jih je 29. marca 1882 potrdila. To je torej postavni rojstni dan Kolumbovih viteзов. A preden mu je bila vdihnena tajinstvena duša, je preteklo še več ko dve leti. Sprejemni obrednik jim je delal nemale težave. Dne 7. julija 1884 je bil tudi ta predložen vrhovnemu vodstvu reda in odobren. Ko je še cerkvena oblast dobila vpogled v njegove skrivnosti, je red končoveljavno dozorel.

Kako potrebna je bila taka viteška organizacija, priča njen sijajen razmah. Dasi je bil red Kolumbovih viteзов prvo desetletje bratska podporna in zavarovalna organizacija in tedaj poznejšim privzetim članom nedostopen, se je nepričakovano hitro razraščal. Dve leti mu še manjka do zlatega jubileja, pa je danes razširjen po vseh državah ogromne Unije in daleč preko njenih mej v srednjo in južno Ameriko, Kanado in otočje. Število viteзов se ceni nad 700.000, število viteških odborov okrog 5500. Približno ena tretjina je zavarovanih, ostali so privzeti.

Organizirani so Kolumbovi vitezi po vzorcu ameriških Zedinjenih držav. Krmilo celega reda ima v rokah vrhovni viteški zbor (Supreme Council of the Knights of Columbus). Ta sestoji iz dveh odborov: aktivnega in izvršilnega. Aktivni odbor tvori osem najvišjih uradnikov reda. Poleg teh so še polnomočni člani najvišjega aktivnega odbora nekateri vitezi starešine ter zastopniki viteških zborov poedinih zveznih držav (State Deputys). Vsi ti imajo v najvišjem zboru odločilen glas. Izvršilni odbor ravnateljjev (Board of Directors) ima v najvišjem zboru le posvetovalni glas. Njegova naloga je: odredbe aktivnega odbora v redu izvesti in nadzirati ves komplicirani upravni aparat reda.

Vrhovno vodstvo reda v poedinih državah ima v rokah državni viteški zbor (State Council), katerega glava je državni zastopnik v najvišjem zboru (State Deputy). Ostalo članstvo državnega viteškega zbora tvorijo: bivši državni zastopniki reda v najvišjem zboru, veliki vitezi (Grand Knights) krajevnih viteških zborov dotične države ter slični uradniški štab, kakor zgoraj pri najvišjem aktivnem odboru.

Krajevnim viteškim zborom načeluje veliki vitez (Grand Knight), z uradniškim osobjem kot zgoraj. Za organizacijo krajevnega viteškega zbora je treba najmanj 20 zavarovanih viteзов. Te dopušča red le po malih mestih. Drugače gleda na to, da so krajevni viteški zbori

močni. So taki, katerih članstvo presega 2000. Tak zbor si more postaviti svoj viteški dom, najeti svoje klubove prostore, kjer se lahko nemoten zbira k uradnim sejam in družabnim prireditvam.

Najvišji aktivni odbor ima vsako leto najmanj eno uradno sejo. Najvišji izvršilni odbor mora imeti najmanj štiri letne seje. Glavni odbori poedinih držav se sestajajo po enkrat na leto. Posamezni krajevni viteški zbori morajo imeti redne mesečne seje. Vse redovne seje se vrše strogo po poslovniku, se odvijajo ter zaključujejo z molitvijo.

Nas bolj zanima notranja organizacija reda, v kolikor nam je dostopna. Kolumbovi vitezi so izključno moški katoliški viteški red. Vsakemu moškemu, ki je praktičen katoličan, brezmadežne preteklosti in osemnajst let star, so odprta vrata vanj. Za fante od štiri-najstega do osemnajstega leta je red pred par leti zasnoval mladinsko viteško organizacijo (Columbian Squires), ki naj bi mu dajala že z viteškim duhom prežet naraščaj. Glede kandidatov, ki se pri-glašajo izven naraščaja, je red zelo previden. Drži se načela: Rajši manj, a tisto dobro. Šele po daljšem poizvedovanju o njih versko-moralnem mišljenju in življenju in po kompliciranih preizkušnjah se kandidatom zagotovi sprejem. Na dan sprejema morajo prejeti svete zakramente.

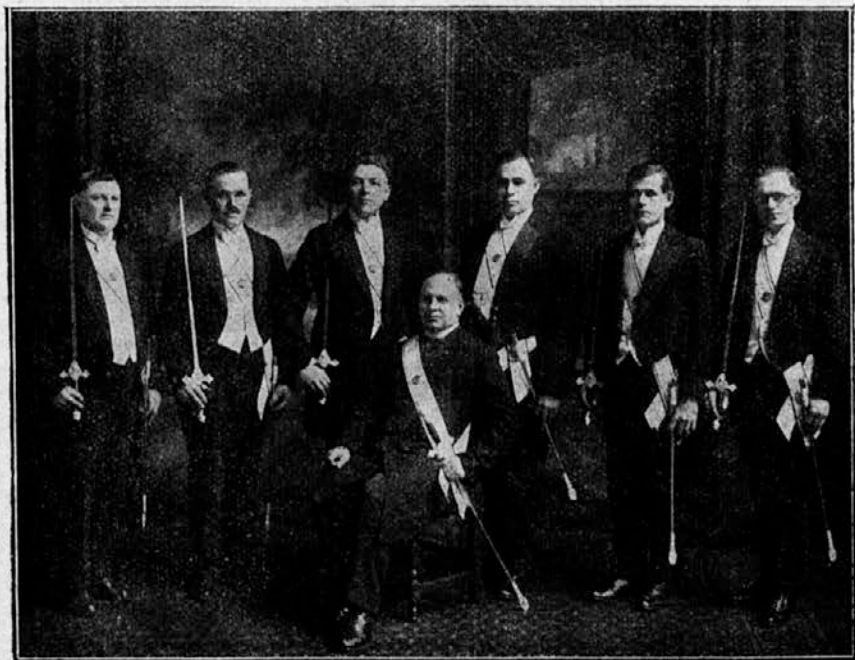
Red ima doslej štiri viteške stopnje. Peta se pripravlja. V prve tri stopnje je kandidat lahko hitro drugo za drugo sprejet. V četrto stopnjo sprejemajo le vsestransko ustaljene in preizkušene viteze. Sprejemni obred v vsako stopnjo je nekaj skrivnostno veličastnega. Kandidat ima takoj priliko pokazati, če ima kaj viteškega duha. Prestati mora težko preizkušnjo, ki je živeci marsikaterega ne zdrže kljub viteški volji. Nikoli prej se morda mladi vitez ni tako globoko zavedel svojih dolžnosti kot človek in katoličan napram sebi, Bogu in bližnjemu kot ob tej priliki. Duh, ki se mu ob sprejemu vcepi, je nekak viteški krst, ki se mu nalik neizbrisnemu znamenju vtisne v dušo in ga vedno opominja, kaj je.

Ko je bil kandidat sprejet v prvo stopnjo, postane polnomočni Kolumbov vitez, z vsemi pravicami in dolžnostmi zavarovanega ali samo privzetega viteza. Ob tej priliki se mu tudi zaupa tajno spoznavno znamenje (Pass Word), s katerim se povsod lahko legitimira kot pravi Kolumbov vitez. Ta tajna spoznavna znamenja vrhovno tajništvo po potrebi spreminja. Obenem dobi pravico do zunanjega vidnega znamenja, po katerem ga v javnosti lahko vsak spozna. Kake uniforme vitezi prvih treh stopenj nimajo. Le vitezi četrte stopnje imajo svoj slavnostni kroj za slovesne nastope: črno salonsko obleko z visokim cilindrom, širok bel trak, kakor je pas zastavonoš, ter častno sabljo.

Ko bi kdo pozneje omadeževal svojo viteško čast in redu na ta ali oni način škodoval na ugledu, ga vrhovno vodstvo krivdi primerno kaznuje ali z denarno globo ali z začasno suspenzijo ali popolno izključitvijo, četudi je morda zavarovan vitez. Med kazniva dejanja se po pravilih štejejo: neviteško obnašanje, izdajanje tajnih spoznavnih znamenj in drugih redovnih skrivnosti, nepokorščina, zanemarjanje dolžnosti, javni skandali, med katere se šteje tudi pijanstvo, obsodba pri sodišču, zanemarjanje versko-cerkvenih dolžnosti.

Namen Kolumbovih vitezov je, ameriškega katoliškega gentlemana preoblikovati v krščanskega kavalirja. Za Boga in domovino (For God and Country) je njih geslo. Vsa njih dosedanja zgodovina priča, da jim to geslo ni bilo le gola beseda. Od države, ki jim dolgo ni nič kaj zaupala, so to častno priznanje s svojim dobredelnim in vzgojnim delom, zlasti med vojno in potem, izsilili. Cerkev jim je to priznanje rada dala sama. »Desna roka Cerkve«, »novodobni križarji«, s takimi in sličnimi laskavimi naslovi so jih ameriški škofje in papež sam že ponovno odlikovali. Zaslužili so jih.

(Dalje.)

Slovenski Kolumbovi vitezi (4. stopnja).

Golobič Lojze:
Ljubezen

Telo mi je bilo tiste kakor namlateno in duša trudna za grob.

Že teden dni nisem vedel ne za jutro, ne za poldan, ne za večer: tonil sem v knjige...

Poldan je zvonil po zagrebških cerkvah, jaz pa sem bil gluha. Zagrnil sem okno, da ne bi videl delavcev, ki so vreli iz tovarn na obed...

Neko domotožje je sililo iz duše. Še niže mi je glava zlezla na knjige.

Šele pod večer, ko so se vžgale ulice, sem se domislil, da imam štiri dinarje v žepu. Veselo oblečem površnik in potisnem klobuk na glavo. Ta večer po strani kot fantje, kadar pijo... Kralj sem bi s štirimi dinarji. Vem za obednico, kjer se najem za nje. In to za nazaj in za naprej: v pozne ure bom mogel sedeti v studiju.

Krenem v Vlačko ulico. — Od vogla mi zajavče mlada žena v obraz:

»Gospod, otroke imam, pa niso še danes jedli...«

V večeru je blestel bled obraz, zarja ga je mrtvaško oblila. Iz oči, iz lic, iz rok je medlela bolezen.

»Vsaj dinar, gospod!«

Prosila je v mojem jeziku, v onem, v katerem se izjočeš v najgrenkejši uri, pa ti odleže; ker zdi se ti, da te je mati v grob čula in da te je Bog v nebesih poslušal.

Poiskal sem svoje imetje, svoj grunt...

In snel bi klobuk in ji ga dal. In slekel bi površnik in jo ogrnil. Tako mi je bilo, kot da joče pred menoj moja sestra: iz iste zemlje, iz iste krvi, pa bolna in revna kot jaz.

»Bog plačaj stokrat!«

Pogledala me je in mislil sem, da je Marija iz domače cerkvice, kamor sem v davnih letih nosil rože. Samo te oči so bile polne solz.

Obrnil sem se. Za mano je ostala obednica...

V meni so se odprla nebesa. Še bolj sem potegnil klobuk na desno uho, prav kot pastir, kralj pašnikov in šum in svobode. In nič nisem vedel, da sem že od jutra tešč. Glava se mi je zjasnila kot vedro morje in zopet sem zlival vanjo modrost iz težkih knjig.

Zunaj je sijala razkošna noč, od tisoč luči ožarjena, in bogati mladeniči so bogatim mladenkam šepetali o ljubezni; siti so bili večerje in brezdelja in laži...

* * *

Brat,

doma si v Sloveniji, pod Gorjanci: v sirotici Beli Krajini; na zelenih dolenjskih gričih; pod mrklimi stražarji gorenjskimi; v dišečih trtjih štajerskih; in na notranjski zemlji, kjer si mejaš svojim bratom onkraj meje:

Cuj mojo besedo!

Srce odkleni in nikdar več ne zavrtaj ključa! Naj lije ljubezen iz njega kot topla voda. Naj pijejo to vodo vsi!

Naj jo pijejo sirote, ki nimajo ne očetov ne mater. Morda spe v grobu. Ali pa jih ni... Ali je dete krivo, da ne pozna očeta? Ne bodi trd in ne očitaj! To je težak greh!

Naj jo pijejo raztrgani siromaki! Star in betežen krevljá v vas prosit prenočišča; nadušljiv in neveljav stopi na prag in se odkrije. Ti mu pokažeš soseda. Sosed zopet soseda. Tako pride na kraj vasi, gladen in premražen, in legne v listje k psu...

Tako učiš srce, naj ti bo še trše. Ko boš star, se ti bo strdilo v kamen.

Naj pijejo tvojo ljubezen tudi bratje, ki so se zgubili. In sestre, ki so zašle. Razumi jih v nesreči, ne sodi jih! Bodi jim brat: tvoja ljubezen jih bo vrnila...

Naj pije tvojo ljubezen tvoj dom, tvoj oče, tvoja mati! Vse moči zakoplji v zemljo, ki ti dá vsakdanjega kruha, in ne zapusti je in ne zataji je. Strašna je osveta domače zemlje. — Oče in mati pa se naj le veselita nad teboj. Bog ne daj, da jima bi oral brazde v obraz. Ne boš dolgo živel in ne bo ti dobro... In črv te bo grizel, ko jih zakoplješ.

Usmiljenje imej do živali!

Bog jih je dal kakor rože na senožeti. In ne bodi bolj besen kakor zver. Dušo imaš in možgane. Ves dan sem bil žalosten, ko sem videl divjaka, ki je konje s kolom bil. Mislil sem takrat, da Bog ni vsem ljudem duše vdihnil...

Brat, brez ljubezni boš mlad umrl. Samo kot siv, mrzel kamen na gmajni boš...

Če imaš ljubezen, živiš v vse veke:

Morda greš na tuje: ni očetovega svarila, ni materinega žalostnega pogleda, ni domače cerkve — in glej: premnogo lepih naukov in bodril — ugasne, kakor da jih nikdar bilo ni. In živiš brez vseh postav. Vse si zgubil: pot v cerkev, pot v domačijo, molitev in pesem. Pa ako ti je le eno ostalo: srce, dobro, usmiljeno, sočutljivo, spregledal boš... Zakaj človek s srcem ne more biti dolgo brez Boga; samotno in prazno je v njem. Bolno je srce, dokler mu vnovič ne posveti luč. Še nikdar se ni za zmerom zgubil človek, ki ima v srcu dobroto. Vedno znova se mu stoji po božjem...

Ljubezen te bo vrnila, brat.

Pa še to imej v mislih: za vsako usmiljenje, za vsako sočutno besedo boš prejel sto blagoslovov. Na grunt bodo rosili, na tebe in tvoje. In tvoji otroci bodo rasli iz zgleda. Videli bodo tvojo ljubezen, ko potrka na vrata prosjak . . .

In ko boš nosil visoka leta, ti ne bo treba preko praga. Na rokah te bodo nosili.

Učil si jih ljubezni . . .

P. Krizostom:

Da pota nas naša ne stro . . .

*Sredi tihe noči
dvigamo svoje dlani
v prižgano nebo.*

*Nasuj nam, Gospod, zlató
svojih jasnih zvezd,
da se nam oči odpro
v tajnost tvojih cest.*

*Vere nam daj,
ki prestavlja goré.
Ljubezni nam daj,
ki prekvaša srce.
Luči nam daj,
da nam razžari
te mlade dni.*

*Saj veš, Gospod,
dolga je še naša pot
do solnca iz mrzle globeti,
Pri vsej naši mladosti smeli —
nam je v srcu tesnó.*

*Da pota nas naša ne stro,
vlij svojih moči
v našo kipečo kri!*

Dr. Ant. Breclj:

Sport in zdravje

Sport, angleška beseda, ki pomeni igro ali zabavo na prostem, se je v zadnjih desetletjih čudovito razmahnil v vsakem pogledu; pojavljajo se vedno nove vrste in novi načini sportnega udejevanja, sportno gibanje zajema kakor mogočen val vse ljudske sloje po vsem širnem svetu. Tudi pri nas Slovencih se je sport silno razvil; kakor so bili pred dobrimi 30 leti sportniki redki pojavi, tako se dandanes redčijo med mlajšim rodом oni, ki niso gojitelji ali prijatelji vsaj enega sporta. Sport postaja tudi pri nas ljudsko gibanje in prizadevanje.

Kako naj presojamo ta vsesplošni pojav z zdravstvenega stališča?

Veliko se je že govorilo in pisalo o sportu pri vseh narodih, slovstvo o sportu narašča v nepreglednost, tudi pri nas imamo že nekaj čednih početkov, naše planinarstvo ima celo že lepo zbirko tehtnih in prvovrstnih spisov. Vendar menda ne bo odveč, ako na tem mestu ponovimo in objasnimo zdravstvene vidike glede sporta najprej na splošno in kasneje po potrebi v podrobnostih.

* * *

Ves moderni sport je prav za prav mogočna, naravna in zdrava reakcija ali odziv modernega človeštva na nenaravne in nezdrave življenjske razmere, ki jih ustvarja moderna civilizacija, ki goni in trpa človeštvo v gosta selišča s tesnimi bivališči brez solnca in zraka, ki mu navadno nalaga enostransko, včasih celo nenaravno omejeno delo v nezdravih razmerah. Sport, ki je kakršnokoli gibanje v naravi po določenih ali samo po sebi umevnih in potrebnih pravilih, ima seve svoj izvor v mestih in tem podobnih gosto naseljenih krajih, na kmetih ni take potrebe.

Kmetijstvo s sorodnimi panogami je najbolj naraven človeški poklic, ki se vrši v prosti naravi. Zato je kmetijski stan najbolj zdrav in trdoživ stan, ki tvori v vseh narodih zbirališče življenjske sile in zdravja vsem drugim stanovom. Brez krepkega pritoka s kmetov vsak

Kaj vse zavžijemo, da smo zdravi!

drug stan peša. In vendar tudi kmetom ni sport tuj, dasi ni zanj zdravstvene potrebe. V vsakem človeku je več ali manj razvita potreba po zabavi. Že zdrav otrok ne more mirovati; ko ne spi, vedno giblje, narava ga sili, da si uri telo in ude, na videz brez zmisla, a vse to igračkkanje ima globok življenjski pomen, da si otrok z igranjem pridobi moči in spretnost za kasnejše resne potrebe. Tudi pri odraslem človeku, ki ga težko delo utruja, se pojavlja potreba po drugačnem telesnem udejstvovanju, streljanje, plezanje po drevju in nalašč postavljenih drogovich, plavanje, veslanje, jahanje, sankanje, smučanje in morda še kaj drugega je tudi marsikje v naši domovini znano in negovano že izza davnine. Žal, da se je pri nas malone izgubil narodni ples kolo. Pretepaštvo, ki še ni povsod izkoreninjeno, je samo sirov izraz naravne potrebe mladega krepkega človeka, da se udejstvuje izven poklicnega in manj zabavnega dela. Tej naravni potrebi se da odoleti z drugim bolj primernim telesnim udejstvom, ki pa mora biti mikavno in vedrilno, pač tako, da človeku zares zaposli njegove moči in spretnosti do najvišje mere.

Razvidno je menda, da je sportno udejstvovanje globoko utemeljeno v človeški naravi, iz zdravstvenih ozirov posebno vsem, ki nimajo dela v prosti naravi. Gibanje, ki je delovanje mišic, je za ohranitev zdravja in življenja nujno potrebno, brez gibanja propada telo, mirovanje je potrebno samo bolnemu človeku, za zdravega pa pomeni začetek konca.

* * *

Sport je torej zdrav in vsakomur priporočljiv. Vsak sport in vsakomur?

Gotovo je ni niti ene dobre stvari, ki bi se ne dala zlo upotreb-
ljati in v škodo rabiti. Tako je seve tudi s sportom, ravnati se je pač
po splošno veljavnih načelih, da vsaka stvar ni za vse primerna in da
vse, kar je preveč, škoduje. Vsakdo naj si po svojih razmerah in
svojih potrebah izbere oni sport, ki mu je najbolj všečen in prikladen,
in ta sport naj goji, kar pomeni, da se v njem izpopolnjuje, v njem
svojo moč in spretnost spravlja višje in višje, s tem zdravje krepi
in daljša življenje. Kateri sport je najbolj priporočljiv? Tisti, ki je
našim navadnim opravilom in vsakdanjemu delu najbolj podoben,
je prav toliko vreden, kakor oni, ki se da izvrševati z dragimi pri-
pomočki in posebno vajo.

Kako zanemarjena je dandanes n. pr. hoja! Pri moderno
urejenem prometu smo se že kar odvadili hoditi peš, mnogim se zdi
pešhoja poniževalna. In vendar je hoja izredno zdravo gibanje, ki
nam ne uri samo beder in nog, marveč krepi vse telo ter vedri duha,
ker le pri hoji uživamo čuda prirode, ki jih z vlaka ali avtomobila ne

opazimo. Pešču, ki začanja ubirati svoje korake navzgor, na hribe in gore, se odpirajo nove krasote, a hkrati pridobiva njegovo telo na moči, spretnosti in svežosti.

So ljudje, ki si krepijo mišice na posebnih pripravah. Meni tudi ugaja oni angleški lord, ki je do pozne starosti sam napravljajl vsa drva za svojo palačo, v gozdu je sam drevje podiral, sam jih žagal in cepil. Mnogim je vrtno delo sport, ki je poleg koristnosti zelo vedrilen. Izmed kmetijskih del se mi zdi košnja kaj pripravna za sportno udejstvovanje mestne mladine, moške in ženske.

Ali sem mar proti drugim sportom, ki nosijo to ime? Proti nobenemu, vse cenim, vse priporočam! Omeniti sem le hotel, da je sport vsakomur dosegljiv tudi v najskromnejših razmerah in da je mnogokrat najbližje tudi najboljše. (Dalje.)

MDCCCXCIII:

Mladi narodni gospodar

Narodno gospodarstvo je znanost, o kateri govori danes v družbi ves inteligentni svet. Je to veda, s katero se pečajo ne le znanstveniki, ampak naobraženi trgovci, industrijci, umni kmetovalci in obrtniki. Za narodno gospodarstvo se že od nekdaj zanimajo narodi in države.

Vse, kar vidimo okrog sebe, so stvari: miza, stol, soba, hiša, posestvo, voda, zrak i. t. d. Stvari so lahko človeku koristne ali celo potrebne. Kaj bi človek brez zraka in vode? Človek oboje potrebuje. Vsak človek ima potrebe. Življenske potrebe pa so dvojne: življenske in kulturne. Življenske so telesne: jesti, piti, oblačiti se, pozimi se greti, poleti gibati se na svežem zraku, kopati se in podobno. Kulturne potrebe pa so: učiti se, prebirati lepe knjige, jih razumevati, graditi si zdrava domovja, uporabljati voz in konja in podobno.

Ako so stvari sposobne, da zadoste našim, t. j. človeškim življenskim in kulturnim potrebam, jih imenujemo **dobra** ali **dobrine**. Dobrine pa imajo svojo vrednost in ta vrednost je dvojna: **užitna** in **menjavna**. Užitna vrednost pomeni, da nam kaka dobrina koristi s tem, da jo pojemo, izpijemo, se vanjo oblačimo ali se v nji kopljemo ali pa se ob njej ogrejemo. Voda, zrak, kruh, obleka, obutev, meso in sploh vse jestvine imajo užitno vrednost. Kaj pa je menjavna vrednost?

Že stari narodi na nizki kulturni stopnji so prišli do tega, da človek ne more živeti v družbi brez pomoči sosedov. Če je lovec, in je ves dan na lovu, ne more biti krznar, in če je krznar in dela vse leto krzna, ne more biti umni kmetovalec, in če je kmetovalec, ne more biti obenem trajno obrtnik. Zato so si dela razdelili. Eni so

lovili divjačino, drugi so pripravljali kože, tretji so gojila polja, četrti so napravljali oblačila i. t. d. To je bilo še v zelo, zelo starih časih. Ali kmalu so spregledali, da je imel prvi vedno dosti mesa in kož, toda manjkalo mu je kruha, drugi je imel dosti strojenih kož, ni pa imel mesa in ne kruha, tretji je imel dosti žita in kruha, bil pa je nag i. t. d. Potrebno je bilo, da so prihajali od časa do časa skupaj in si zamenjavali svoje dobrine: za toliko strojenih kož, toliko mernikov žita; za toliko zajcev, toliko oblačil in podobno. Dobrine so zamenjavali in dobrine so zadobile **menjavno vrednost**.

Nehote se vprašamo, ali imajo vse dobrine menjavno vrednost? Ne. Solnčna toplota ima veliko užitno vrednost, ker nam ogreva zemljo in omogočuje rast ter zdravi naše telo. Ali pa je mogoče zamenjati solnčno toploto ali luč s kako drugo dobrino? Ne, ker je je v izobilju. Vsakomur je na razpolago in brez truda si jo vsak pridobi. Solnce, voda, zrak, pesek v puščavi, dnevna luč so dobrine, ki imajo sicer veliko užitno vrednost, toda nikake menjavne vrednosti. Take dobrine imajo posebno ime: »Res extra commercium«, kar pomeni po naše: stvari oz. dobrine izven trgovine ali brez menjavne vrednosti. Druge pa lahko zopet zamenjamo. Toda če le malo pomislimo, bomo spoznali, da je menjavna vrednost različna. Za nekatere dobrine je bilo potreba več truda ko za druge. Da je obrodilo polje in da smo spravili žito domov, je bilo treba celoletnega truda in skrbi ter božjega blagoslova. Da pa smo ustrojili kožo, pa je bilo treba le nekaj mesecev; tudi vreme ni bilo pri tem merodajno. Da smo napravili obleko, je bilo treba le enega ali dveh dni. Torej je vrednost dobrin različna. Za označitev vrednosti imamo **ceno**.

Ker pa je neposredno menjanje dobrin zelo otežkočeno in je cena pri marsikaterih dobrinah taka, da bi jih morali deliti (n. pr. eno in pol obleke za en mernik moke), pa nam služi menjavno sredstvo **denar**. Z denarjem označujemo ceno in kupujemo dobrine. In kdor jih po dobrem in pametnem premisleku kupuje, je umen gospodar. Ako premišlja o tem, kako bo pravilno nakupil potrebne dobrine, pravimo, da se peča z gospodarskimi nalogami ali kratko z gospodarstvom. Ako se peča z gospodarstvom narod ali država, tedaj govorimo o narodnem gospodarstvu. (Dalje.)

Ne igray se z življenjem! Ne razpolagaš z njim. Ne igray se z lastnino! Imaš jo v najemu. Ne igray se z otrokom! Ni to punčka za tvoj salon. Ne igray se s telesom! Namenjen je za večne smotre. Ne igray se z zakonom! Ni uživanje, temveč dolžnost!

Dr. Sonnenschein.

Zapiski

Izračunali so, da je marsikateri pismonoša že prehodil pot, ki znaša večkrat zemeljski obseg, in da vsako leto parkrat pride na vrh Himalaje.

Marsikdo živi tako tjavendan in nekega dne odkrije, koliko moči je že izžarelo iz njega — toda kam? V praznino. V zmedo, ne v red. Držati se cilja: to velja. Sicer ostaneš pismonoša svojega življenja: neprestano leta sem in tja.

Tudi majhna moč naredi veliko, če se drži cilja.

*

Najbolj srečni so ljudje, kadar zabavljajo. Ena polovica ljudi zabavlja na drugo. Le prav malo jih je, ki delajo, in na te se največ zabavlja.

*

Kadar te otrok kaj vpraša, je narobe, če ga zavrneš: Tega še ne razumeš. Če je otrok zrel za vprašanje, je zrel tudi za odgovor.

*

Kaj si? — Trgovec.

Kaj si? — Delavec.

Kaj si? — Učitelj, zdravnik, pisatelj, profesor, doktor, ravnatelj, nadporočnik —

Moj Bog, ali ni nikogar, ki bi prepoznal:

Človek sem.

*

Narava je govorica božja. Bog misli in kamen pade na zemljo. Bog govori in svetovje se sesuje ali travna bilka vzkali. Vsi slišimo to govorico; toda le malo jih je, ki jo razumejo.

*

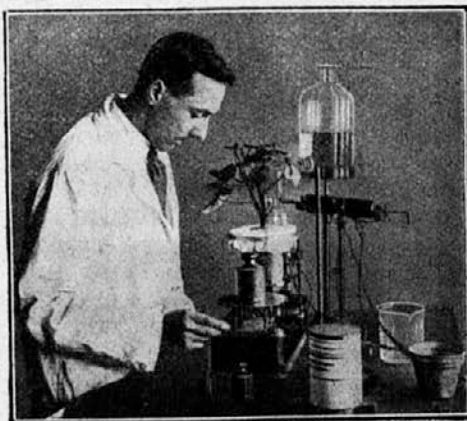
Najbrž bo res, da so besede večkrat samo za to, da se skrijejo misli. Toda poznavalec ljudi ve, da so vprav neke določene besede za to, da se skrijejo vprav določene misli. In tudi ve, da so besede pogosto za to, da skrijejo pomanjkanje misli.

(Organizator.)

O požlahtnjevanju sadnega drevja

Dandanes ve že vsak šolar, da se sadno drevje ne more razmnoževati naravnost s semenom kakor mnogo drugih kulturnih rastlin, ampak da ga moramo požlahtnjevati. Ko bi vsejali pečko od še tako žlahtnega jabolka, bi zrastle iz nje sicer jablana, ki bi pa ne rodila takega sadu kakor njena mati, ampak skoro gotovo drugačen — najbrž slabejši plod, mnogokrat navadno, divjo, neužitno lesniko.

Aparat kaže, koliko vlage rabi rastlina.

Vse žlahtne sorte naših sadnih plemen so nastale namreč po prizadevanju vrtnarske umetnosti potom večstoletnega smotrenega križanja in odbiranja, torej so plod umetne rastlinske odgoje. Vse potomstvo, ki zraste iz semena tako vzgojenih dreves, pa ni stanovitno v prigojenih lastnostih, ampak sili vedno nazaj v prvotno, prirodno obliko. Žlahtnih sadnih sort torej ne razmnožujemo s semenom, ampak na tako imenovani vegetativni način, to se pravi, da vzamemo od žlahtne sorte brst (oko, pop) ali vejico z več brsti (cepič) in ta brst ali vejico tako spojimo z drugo rastlino istega plemena (divjaka), da se z njo zraste. Iz tako prenešenega brsta ali vejice, ki se zraste z drugo rastlino istega plemena v eno celoto, vzgojimo drevo, ki ima brezpogojno vse tiste lastnosti kakor drevo, od katerega smo vzeli brst ali vejico. Tako prenašanje brstov z žlahtnega drevesa na drugo rastlino istega plemena imenujemo požlahtnjevanje ali cepljenje.

Bistveni deli te operacije sta živ svež brst ali cepič in živa sveža rastlina istega plemena kakor cepič, ki jo navadno imenujemo podlaga ali divjak. Podlaga ji pravimo zato, ker na njo postavimo cepič, divjak pa zato, ker bi sama na sebi rodila divje, neužitne plodove. Poleti, julija in avgusta meseca, požlahtnujemo navadno samo z brstom ali očesom (okulacija iz latinskega oculus = oko). Spomladi (pa tudi proti koncu zime) pa cepimo z enoletnimi mladikami, ki imajo po več brstov; takim mla-

dikam pravimo cepič. V bistvu ni nikake razlike med okulacijo in požlahtnjevanjem s cepiči, kajti žlahtno drevo more zrasti iz enega samega brsta ali očesa, naj bo vcepljen na divjak na kakršenkoli način in ob kateremkoli času. O okulaciji — cepljenju z očesom — bomo govorili takrat, ko bo čas za to delo. Danes in v prihodnjih številkah nekoliko o požlahtnjevanju s cepičem.

Za cepiče režemo, kakor je bilo že omenjeno, enoletne mladike tistih dreves, ki jih hočemo razmnožiti s cepljenjem. Le mladike, ki so zrastle lansko leto, so sposobne za požlahtnjevanje tekočo pomlad, kajti le te imajo take brste (očesa), iz katerih more pognati zopet mladika kot pričetek bodočega žlahtnega drevesa. Cepiče režimo pozimi, dokler drevje počiva in imajo brsti še vse snovi skupaj. Sedaj je za rezanje že zadnji čas, ker marca meseca, zlasti če je toplo, se že začno sokovi gibati po drevesu. Posebno

nujno je, da brez odloga režemo cepiče od črešenj, če ni že sploh prepozno. Najboljši cepiči so krepki, dobro razviti zdravi poganjki bolj z vrha drevesa. Ako cepičev takoj ne porabimo, jih zvežimo po sortah v butarice in jih zagrebimo v zemljo na kakem hladnem, senčnem prostoru na vrtu. Ali pa postavimo butarice na vlažen mah v hladni kleti. Tako spravljeni se ohranijo živi in zdravi do maja in še dlje.

Za podlage jablanam so najboljši eno- ali dvoletni divjaki, ki so zrastle iz peček lesnik ali kakih drugih trdih, navadnih jabolk. Za podlage hruškam so pa divjaki iz peček drobnic ali navadnih moštnic. Ponekod se dobijo tudi po gozdu in grmovju uporabni divjaki. Kdor hoče pa cepiti in vzgojiti kaj več sadnega drevja, mora pa seveda sejati pečke, da si pripravi najprej dovolj čvrstih in zdravih podlag.

Za požlahtnjevanje moramo imeti nekaj orodja in nekatere druge potrebščine. S pipcem se ne da izvršiti taka operacija. Je že

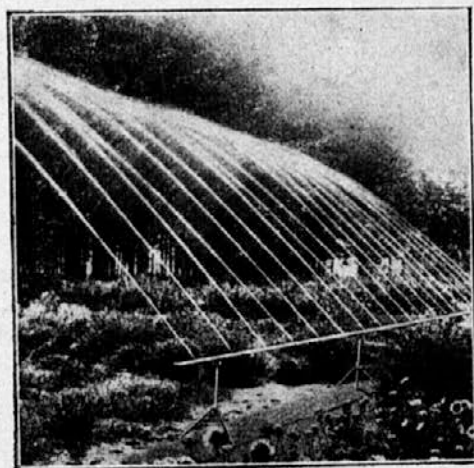

Aparat kaže, kako raste rastlina.

treba primernega noža z ravnim zelo ostrim rezilom, ki je iz jekla, da ostrino tudi drži. Dober cepilni nož naj bi si omislil vsak kmečki fant in naj bi ga ne rabil za nobeno drugo rezanje, nego samo za cepljenje. Pa ga bo imel lahko vse življenje, če bo pazil, da ga ne izgubi. Prav potrebne so tudi dobre vrtno ali drevesne škarje, zlasti ako imamo kaj več cepljenja. Pri debelih podlagah ali pri

precepljanju potrebujemo tudi žagico. To troje orodje (cepilni nož, vrtno škarje in pa žagica) naj bi bilo pri vsaki hiši, kjer je količkaj sadnega drevja.

Cepič je treba na podlago trdno privezati. Najbolše vezivo za ta namen je rafijevo ličje, ki se dandanes dobi že po vseh prodajalnah tudi že po kmetih. V sili vezemo lahko tudi z debelim bombažem ali s kakim ozkim tankim, pa močnim trakom. Preja ali navadni motvoz nista za to rabo, ker sta pretrda.

Preprosta škropilnica za velike nasade.

Pri cepljenju nastanejo rane kakor pri vsaki operaciji. Da se more cepič na podlago prirasti, ni dovolj, da ga trdno privežemo, ampak nastale rane moramo dobro zamazati s tako mažo, ki ne propušča niti vlage niti zraka. V to svrhu uporabljajo po vsem svetu cepilno smolo, ki jo lahko kupimo že narejeno.

Veselje ima svojo pravico. Toda, kristjani, v nobenem trenutku ne pozabite, kdo stoji v temi na cesti, tesno ob oknu, in gleda v luč našega veselja. Ne pozabite. Pomagajte!

Dr. Sonnenschein.

*

Odklonitev utegne biti dolžnost. Odklonitev razčisti ozračje. Odklonitev začrta brazde in razmeji polja. Toda odklonitev še ni setev.

Dr. Sonnenschein.

Joža:

Zimsko pismo z Gorenjske

Mislim, g. urednik, da niste bili še na koncu sveta. Mogoče, da tudi pri nas niste bili še nikdar (Sem bil. Ur.) in bi še nemara verjeli zlobnim jezikom, ki trdijo, da je konec zemeljskega planeta

Veselo navzdol ...

pri nas. Povem vam, ne verjemite jim, zakaj lažejo in obrekujejo naš kraj, ki je lep že zato, ker je na Gorenjskem.

Res je, da ne gre iz našega kotla naprej železnica ali tramvaj, in tudi vzpenjače še nimamo, toda prosim Vas, v današnjih časih, ko je turistika na višku razvoja, kdo pa se še hoče voziti in če pot ni smrtno nevarna, še noben noče hoditi po njej. Torej, če ste le košček turista, ste v par skokih od nas že pri Sv. Primožu na Jamniku in v Podblici (in na Selca, čez Sv. Lenart in Poljane sem šel v

hudi vročini na Vrhniko. Ur.). No pa o tem Vam nisem mislil pisati. Lahko verjamete, da sem v nedeljo ves blažen izpostavljal vse ogle svoje malenkosti zlatim in toplim solnčnim žarkom tam na cesti, ki služi tudi vsem rojakom za promenado. Ravno sem v duhu iskal materijala in virov za ustvaritev česa koristnega in pametnega, ko sta vzbudili mojo pozornost dve zakrivljeni treski, ki sta se pokazali izza vogala in na njih naš lokalni prvak v znanju zimskega športa, starešina Filip. Pripomnim naj, da si je naslov starešine podelil sam in da starešina v pravem pomenu besede še ne bo zlepa, zato ga naš blagajnik, kadar gre za finančne dajatve, trdovratno šteje za člana. Torej starešina, oziroma član Filip se je pridrsal na omenjenih treskah ali, kakor pri nas tudi pravimo pantofelnih, do mene in mi dal za par trenutkov priliko občudovati novo smučarsko uniformo, nato mi je pa za-tavil vprašanje, če bi šel z njim na »Vodiško planino«. Izgovarjal sem se, da nimam primernih čevljev in

da je najbrž preveč opasno, toda ovrigel mi je vse pomisleke. Zato sem pritrdil tem rajši, ker so se za to turo priglasili tudi drugi. Ob treh popoldne se je res zbrala štirinajst mož močna družba z ravno toliko sankami na izhodišču v »Kotlu«. Vodja Filip je še s kritičnim očesom pregledal obleko in opremo moštva in poslal Toneta, ki se bolj razume na orgle in noče kakor pa na sani, domov, da je oblekel čez zeleno in odprto rusko srajco še topel suknjič. Nato so oprtali sanke na hrbet in začeli prodirati po spolzki stezi proti planini. Od časa do časa sem opozoril Filipa na okolnost, da so moje noge precej krajše od njegovih, in da se tudi počasi daleč pride. Vkljub precej ostremu mrazu sem kmalu začutil izdatno gorkoto, polagoma pa sem se začel pošteno potiti. Tudi blagajniku Tončku za menoj so žarela ušesa in na licih je bila barva velikonočnih pirhov. Ko smo prisopihali do križa na »Mevu«, se je ekspedicija ustavila in dobil sem tolažbo, da se lahko malo oddahnem. Ker pa sem opazil par pomilovalnih pogledov, ki so me motrili od strani, sem oddih odločno odklonil. Da, celo ponudil sem se za nosača, če je kateri že opešal. Ker se je pa tej ponudbi odzvalo le preveč interesentov, sem se premislil. Še pol ure smo se poganjali navkreber, nato je pa na čelu karavane jeknil vrisk, dospeli smo na vrh.

Pred nami je ležala planina kakor vkovana v srebro in oblita z žarki zahajajočega solnca. Koča v sredini je le malo kukala izpod debele snežne odeje, krog in krog je pa vladala grobna tišina. Rad bi dalj časa občudoval planino v zimskih čarih, toda tovarišem se je mudilo na start, posebno še, ker nam je v razgreta lica pihala ostra sapa. Prekoračili smo torej s snegom pokrito ledino in se razvrstili vrhu klanca in določili razdaljo med posamezniki. Jaz sem bil predzadnji.

Zdelo se mi je, da bo stvar precej enostavna, zato sem v trenutku, ko sem se pognal nizdol, objestno deklamiral: Predaj se vetrovom, naj gre, kamor hoče... Toda čim sem pasiral prvi klanec, ki se je končal s skoro pravokotnim ovinkom, sem spoznal, da bo treba precej energije, če hočem priti zdrav in cel v dolino. Na prihodnjem ovinku sem opazil prednika, ki mi je dajal znamenje, da naj vozim počasi. Očividno je organista Toneta »vilo«. Vzel sem počasnejši tempo. Ko pa nisem videl nikogar več, sem se spustil... Klanec skoro sam led. Uprl sem z vso močjo pete ob tla, toda čevlji niso bili kovani in šlo je vkljub zavori kakor blisk. Pod seboj sem začul krike in v naslednjem trenutku sem opazil dvojico, ki se je baš pobirala in lovila sani. Samo trenutno sem se zmedel in že sem v loku letel s sani, dokler me ni vrglo kakor žogo ob skalo. Imel sem še čas, da sem v naglici ugotovil rezultat padca: hlače so imele kar tri obsežne line, in tudi notranjščina je morala

dobiti svoj del, česar nisem videl, pač pa tembolj čutil, tudi v členu na nogi sem čutil precejšnje bolečine. Več nisem mogel ugotoviti, ker sem čul prihajati za seboj zadnjega sankarja. Zajahal sem zopet sani, nadaljeval prekinjeno vožnjo, pri naslednjem ovinku je strmec ponehal, dokler ni prešel v ravnino, kjer je že čakala na zadnja dva cela kolona.

Hitro sem opazil na oblekah, da je večina tudi vozila po hlačah, zato sem takoj brez olupšavanja obrazložil svojo vožnjo. Filip nas je opozoril, da smo sicer najkritičnejši teren prevozili, toda tudi naprej nas čaka še par opasnih klancev in ovinkov. Po kratki pavzi smo načeli drugi del strmine. Sedaj sem se pa že bolj previdno zaupal sankam. Ker sem vedel, da z nogami ne opravi mnogo, sem tembolj uporabil roke. Šlo je bolj po sreči, skrbelo me je samo, če bodo vzdržale pete pri čevljih (pri neki taki zabavi sem namreč izgubil obe). Tu pa tam sem še napravil sumljivo pozo, vendar sani nisem izpustil. Počasi je klanec postajal zložnejši in brez hudih ovinkov, da mi ni bilo treba več zadrževati sani, sedaj je šlo kakor vihar. — Preden sem se utegnil ozreti, je bila kmetija na »Brscih« mimo mene in v prihodnjem trenutku sem bil na cesti poleg drugih!

Vnel se je živahen razgovor in ogledovanje hlače in sani. Jaz sem natančne poškodbe ugotovil šele doma: hlače so morale v krojača Matije sanatorij, jaz sem pa par noči ležal samo na levi strani.

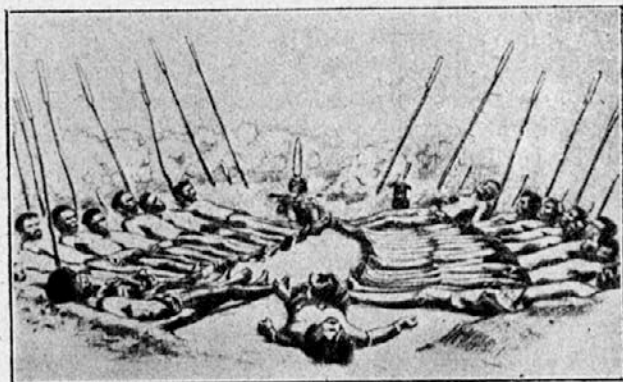
Huda fantovščina

Pri nas je navada, da da fant takole okrog sedemnajstega ali osemnajstega leta »za fantovsko«. Plačati mora starejšim fantom za nekaj »štefanov« in za cigare. Ni pa navada dati za »fantovsko« samo v omikanih deželah, je tudi med divjaki, kjer mora fant hudo, hudo preizkušnjo prestati, do postane fant. Angleški kapitan Bert Hinkler je letel z letalom iz Londona v Avstralijo. Na severni avstralski obali se mu je motor nekaj pokvaril in je moral na zemljo. Sel je med divjake in tam je videl silno čudne običaje, kako namreč dajejo »za fantovsko«.

... jih obsuje z velikimi mravljami ...

Sicer najdemo tudi pri drugih divjakih take nenavadne običaje: fantu izbijejo sprednji zob ali ga vržejo visoko v zrak, druge zopet mu vrežejo v telo kako brazgotino ali mora iti skozi ogenj. Kar je pa Hinkler videl, pa zahteva od mladeniča nenavadno vztrajnost, jakost in odpornost. Najprej se morajo vleči tesno eden poleg drugega na takem kraju, kjer kar mrgoli raznih mušic, ki hudo in neusmiljeno pikajo. Tako morajo preležati goli celo noč, se nikamor ganiti in nič govoriti. Drugi dan morajo ravno taki in ravno tako preležati ves dan na vročih tleh, na žgočem solncu, samo glave jim pokrijejo. Ko se tako rekoč v potu kopljejo, pa pride čarovnik, ki ima paziti nanje, in jih obsuje z velikimi mravljami in raznimi obadi,

Kdor prestane, dobi sulico, kdor pa ne, dobi kol.

ki jih ščipljejo, zbadajo, kri pijo in muke večajo. Za prihodnje dneve morajo kandidati izkopati v pesku, razbeljenem od solnca, nekako strugo, kamor se vležejo, seveda zopet na pekoče solnce, kjer niso nič pokriti, se ne smejo ganiti, kakor mrtvi morajo ležati v krogu, zadaj za njimi pa čarovnik z mečem ob glavi, ki takoj opazi vsako najmanjšo kretnjo. Tistim kandidatom, ki prestanejo vse te muke, zapiči čarovnik sulico ob glavi, tistim pa, ki preskušnje niso prestali, zatakne kratek kol. Štirinajst dni traja ta »fantovščina« brez pijače in brez hrane. Izčrpani, sestradani in neskončno žejni kandidati, ki so prestali vse razne vrste »fantovščine«, smejo poslej nositi bat in sulico, kenguruje loviti, z ženskami govoriti, pa ženiti se tudi smejo.

Ne morem se opravičevati z okoliščinami. »Nisi hotel«, se glasi obtožba. Dr. Sonnenschein.

Lenivec ali garač

»A-a-a-a-a.« zazeha dijak Lenivko Žejko in se preteza po postelji. Zaspano mežika po sobi in išče uro, ki jo je Bog ve kam dejal snoči, ko je prikolovratil domov. »A-a-a-a-a.« zazija še enkrat, »človek je lenivec,« se obrne in v nekaj minutah že smrči, da grmi med peresi v postelji.

»A-a-a-a-a,« vzdihne knjigovodja Janez Krepostnik in zapre glavno knjigo, po kateri je praskal že ves popoldan. Pogleda na uro: »Kaj, že pol 11? Čas je, žena bo huda.« Skrbno zapre in zaklene blagajno, vrže klobuk na glavo, ogrne suknjo, ugasi luč, zaklene z vsemi mogočimi žabicami in ključi poslovne prostore firme Izak Šekakai & Comp. in odbrzi domov. »Človek je garač!« vzdihne pri-tajeno med vrati.

Kdo ima prav? Lenivko Žejko, ki ves dan prespi, se zvečer napravi in odkrevsa v gostilno, ali Janez Krepostnik, ki sedi pozno v noč pri svoji glavni knjigi, piše lepo snažno številke vanjo in računa? Je človek lenivec ali garač?

Pa so sedli učenjaki za mizo in so dobili za sedemdesetletnika te-le številke: dve polni leti svojega življenja porabi tak moč, da se vsak dan obleče, sleče, preobleče in umije, šest let porabi za jedačo in pijačo, devet let in štiri mesece mu vzame razvedrilo. Za potovanja in boleznimi rabi deset let. Od ostalih 42 let in 8 mesecev dela tak človek samo 19 in pol leta, 23 let in dva meseca pa spi. Ima Lenivko Žejko le prav!

Drobiž

Majhen mož velik junak. — V Transvalu v južni Afriki je švicarska misijonska šola, kjer so se nedavno na dvorišču med odmorom igrali otroci, rojeni črni Afričani. Nenadoma plane mednje velika kača. Mnogo je kač v Afriki, ki so zelo nevarne, a nobene se ljudje tako zelo ne boje ko mambe. Je namreč tako silno urna, da človeku tudi puška nič ne pomaga, ker ga kača prehiti; zato se ljudje rajši srečajo z levom ko z mambo. Pa tudi tako strupena je, da njen pik usmrti človeka v petih minutah. In taka kača se priplazi med za-

morčke. Otroci z vikom in krikom zbeže v hišo. Trije pa so bili od vhoda odrezani, med njimi tudi Peter in ta se je izkazal junaka. Brž pobere tri kamene, kajti znal jih je dobro lučati, in jo mahne proti mambi. Ta se togotno spne pokonci in se pripravi na skok. Kot blisk useka s svojim zobom proti dečkovemu stegnu, a Peter odskoči ter ji v glavo zaluča kamen in še enega, da ji zdrobi vrat. Bila je mamba dolga tri metre in nikoli dotlej niso v misijonu še tolikšne videli, morda pa tudi še ne tako pogumnega srca v malih, črnih prsih.

Lepo vedenje pred 300 leti. — Kadar greš h gosposkemu kosilu, si predvsem umij roke in osnaži nohte, ampak ne šele pri mizi, temveč doma, ko si sam. Ko piješ, primi in vzdigni vrč z obema rokama, ne z eno kakor hlapec, ki kola maže. Ne kašljaj v vrč in ne pij, ko imaš polna usta, kakor govedo; ko piješ, ne klokej kakor vol, tudi si obriši usta in nos, ko si popil. Ne glodaj kosti kakor pes in ne izsesavaj mozga iz kosti. Ko mažeš kruh z maslom, ga ne maži s palcem. Ne pij juhe iz krožnika, ampak jo zajemi z žlico, pri tem pa ne srebaj glasno kakor tele.

V tridesetletni vojni so dobili vsi častniki, ki so bili povabljeni na dvor k pojedini, kratka navodila, kako naj se obnašajo pri mizi: »Pri mizi ne odpenjaj pasu (kakor če bi si danes odpel telovnik); ne drezaj s prstom v sol in skledo, ampak jemlji jedi, ki jih zajemaš iz sklede, z žlico ali s kruhovo skorjo, ki si jo prej ošpičil s prsti in ne z zobmi (to ni kaj bistro b'lo, od ust je kapalo). Nihče naj ne pije iz sklede, ničesar naj ne odgrizne in nazaj dene v skledo; naj ne rabita dva ene žlice. Ko kaj režeš, ne pritiskaj kline s prstom. Ne jej in ne pij, dokler nisi jedi zaužil; ne klepetaj in ne golcaj, ne stezaj se čez mizo; ne sedi s prekrizanimi nogami, ne podpiraj se s komolci; ne drezaj z nožem med zobe.«

V istem času so imeli na dunajskem dvoru približno tole pravilo: »Ne pridi v zamazani obleki in v nezlikanih čevljih; nikar se ne gugaj na stolu, ne stezaj nog predaleč pod mizo, ne razkoračuj

se preširoko. Zajemaj z roko in oglodanih kosti ne vrzi nazaj v skledo ali pod mizo. Ne oblizuj prstov, ne pljuvaj na krožnik, ne usekuj se v namizni prt.« (Robec je bil takrat luksuz in so jih imeli samo kralji in plemiči.)

Veliko pohujšanje je bilo, če se je gospod z damo peljal sam, tudi če sta si bila v sorodu. Kavalir naj jezdi poleg nje, šele zunaj mesta naj prisede.

Konjska sila. Med našimi šoferji boste večkrat slišali, koliko »konj« ima ta ali oni avto, to se pravi, koliko konjskih sil ima motor, ki žene avto. Kadar kdo kupuje kak motor, mora vedno povedati, za koliko konjskih sil ga hoče imeti. Konjsko silo zaznamujemo navadno kratko HP ali PS (na Nemškem), pri nas bi se razumeli, če bi jo pisali KS. Kaj je konjska sila? Je to sila, ki vzdigne 75 kg v eni sekundi 1 meter visoko. Prvi jo je dobil James Watt, ki je znašel parni stroj. Kako pa? Prišel je k Wattu pivovarnar iz Witbreada na Angleškem in naročil parni stroj. Pivovarnar je nameraval uporabiti parni stroj namesto konja, ki je do tedaj črpal vodo iz vodnjaka, približno tako, kakor uporabimo konja pri gepeljnih. Želel je pa, da mu stroj opravi vsaj tisto delo, kakor ga je opravil konj. Watt je pristal tudi na ta pogoj. Tovarnarju je bilo seveda veliko na tem, da dobi za domenjen denar stroj, ki bo karmoč največ dela opravil. Pa je zato vzel najmočnejšega konja, ga gonil in bičal osem ur neprenehoma tako, da je konj opravil

delo, ki ga je največ zmožel. Seveda je bila tista sila veliko čez njegove normalne moči. Konj je načrpal v osmih urah toliko vode, da je — v poštev moramo vzeti tudi globočino vodnjaka — opravil isto delo, kakor če bi v osmih urah potegnil v vsaki sekundi 70 kg en meter visoko. Pivovarnar je sedaj zahteval od Watta, da mu napravi stroj, ki bo opravil vsaj isto delo kakor njegov konj. Watt pa, ne le da je spolnil ta pogoj, ampak je povečal mero na 75 kg v eni sekundi 1 m visoko. Od takrat se imenuje ta sila »konjska sila«.

Koliko konjskih sil ima konj?

Svetovni rekordi v lahki atletiki 1929. — Tek 100 m: Paddock (Amerika) 10,4 sek.; 200 m: Locke (Amerika) 20,6 sek.; 300 m: Paddock 33,2 sek.; 400 m: Spencer (Amerika) 47 sek.; 500 m: Taver-nari (Italija) 1:02,9; 800 m: Martin (Francija) 1:50,6; 1000 m: Peltzer (Nemčija) 2:25,8; 1500 m: Peltzer 3:51; 2000 m: Purje (Finska) 5:23,4; 3000 m: Nurmi (Finska) 8:30,4; 5000 m: Nurmi 14:28,2; 10.000 m: Nurmi 30:06; 15.000 m: Nurmi 46:49,5; 20.000 m: Sipilä (Finska) 1:06:29; 25.000 m: Harper (Anglija) 1:23:45,8; 30.000 m: Sipilä 1:43:07,8; 42.200 m: Kolehmainen (Finska) 2:32:35; v 1 uri: Nurmi 19,120 km; 110 m z zaprekami: Wennström (Švedska) 14,4 sek.; 200 m z zaprekami: Brockins (Amerika) 20 sek.; 400 m z zaprekami: Taylor (Amerika) 52 sek.; skok v višino: Osborn (Amerika) 2,03 m; skok v daljavo: Cator (Haiti) 7,32 m; s palico: Carr (Amerika) 4,32 m; disk: Kreuz (Amerika) 49,90 m; krogla: Hirschfeld (Allenstein) 16,11 m; kopej: Lundstvist (Švedska) 71,01

m; kladivo: Ryan (Amerika) 57,77 m.

Na Francoskem je prišel neki senator na to, da nekatera društva svoje igralce (profesionaliste) plačujejo, državi pa ne dajo niti pare davka.

Leta 1889. so imele le tri države organiziran nogomet: Anglija, Danska in Holandska. Danes je pa takih držav že 46. Anglija ima danes 800.000 aktivnih nogometašev, Nemčija 900.000 in 6300 društev, Francija 5392 društev in Danska samo 334 društev, pa 537.000 članov. Poljska je imela 1920 samo 36 društev in 435 igralcev, po osmih letih pa že 595 društev in 27.370 igralcev. Posamezne države so imele do lanskega leta društev: Belgija 1200, Bolivija 130, Bolgarija 56, Danska 334, Nemčija 6300, Finska 61, Francija 5293, Grška 83, Holandska 1030, Japonska 300, Avstrija 245, Peru 142, Poljska 595, Rumunska 298, Siam 14, Češka 939, Ogrska 530, Uruguay 366.

Po treh urah oživel. Poštnege uradnika Komareka je prijel v vodi krč in se je potopil. Več kakor tri minute so rabili, da so ga spravili na suho. Slučajno je bil v kopališču zdravnik, ki je takoj začel Komareka oživljati, najsi le-ta ni kazal prav nikakega znamenja, da še živi. Po treh urah napornega dela se je začel Komarek gibati in končno je prišel tudi k zavesti.

4800 medalj bodo vsako leto razdelili na Francoskem vsem onim, ki imajo kake zasluge za telesno vzgojo.

Saj ne gori voda! Ziva resnica je, da je za človeka slabo, ako ima vsega, česar si zaželi, in še slabše, ako vse lahko doseže brez truda.

Grenfell z Labradorja pripoveduje, kako zelo sta on in njegov brat kot otroka hrepenela po poniju, konjičku. Oče pa jima je mesto njega dal vsotico denarja ter jo zanj naložil v hranilnico. Sinova sta pa varčevala in spravljala in tako od leta do leta množila »ponijev denar«. Končno sta le dočakala vroče pričakovani dan, ko bi mogla ponija kupiti in tedaj jima ga je oče podaril.

Kot deček je Grenfell seveda mislil, kako čuden je njegov oče, ki tako ravna, kot mož pa je spoznal, da je oče ravnal modro. Prav je storil, da je svoja sinova pustil čakati; kajti cenimo samo take reči, po katerih smo hrepeneli in za katere smo sami kaj žrtvovali.

Kdor pa je nestrpen in ne zna čakati, lahko slabo naleti in se nesrečnega počuti, in to brez potrebe. Marsikomu je znana slavna opera »Carmen« in nesmrtno ime nje-

nega skladatelja Bizeta. Pa vendar je Bizet umrl zaradi žalosti, počilo mu je srce. Opera »Carmen« je res njegovo največje delo, toda ob uprizoritvi je bila zelo slabo sprejeta, kakor tudi marsikatero drugo pozneje slavno delo. Bizetu je neuspeh tako potrl srce, da je umrl. Če bi bil počakal tri leta, bi pa videl, kako si opera v triumfu osvaja svet. Saj dobre misli in dela prej ali slej pridejo do veljave in si osvoje svet, samo čakati je treba. Ideje ne umro!

*

Lesnik: »Ali ni bila današnja pridiga izvrstna?« Železnik: »Da, posebno konec mi je ugajal.«

*

Nekaj nočnih tičkov priredi v topli poletni noči prijatelju podoknico. »Kaj praviš, ali nas je slišal ali ne?« — »Gotovo, saj vidiš, da zapira okna.«

Nove knjige

Sveto pismo novega zakona. Drugi del: Apostolski listi in razodetje. Po naročilu dr. Antona Bonaventura Jegliča, ljubljanskega škofa, priredili dr. Fr. Jere, dr. Gr. Pečjak, dr. A. Snoj. Ljubljana 1929. Izdala Bogoslovna akademija. Knjiga 9. Založilo Katoliško tiskovno društvo. (Str. 349.) Cena: v platno vezan, marmoriran Din 48; v trpežen pegamoid Din 60; v polšagrinu Din 84, v celem šagrinu in bogato pozlačen Din 128. — Po praviči smo lahko ponosni Slovenci, da imamo s tem delom vse sveto pismo nove zaveze predstavljeno iz izvornika v naš jezik. Delo je na višku glede prestave, jezika in oblike. Ravno ta del sv. pisma nam je

manj znan, ker se v cerkvi čitajo samo posamezni odlomki kot list, ki so pa težko razumljivi. V tej prestavi je pa dodana izborna razlaga v obliki opomb, tako da bomo iz nje lahko razumeli globoka pisma apostolov in preroško skrivno razodetje sv. Janeza.

Dobri pastir. Premišljevanja o življenju našega Gospoda Jezusa Kristusa in njegovih svetnikov. Dr. Ciril Potočnik, semeniški spiritual v Ljubljani. Prvi zvezek. Ljubljana 1929. Založila prodajalna K. T. D. (H. Ničman). (Str. 359.) Cena Din 38; po pošti Din 2 več. — Nekaj novega za nas. Nekaj za naše razmere neobhodno potrebnega je ta knjiga. Delaveci za katoliško

akcijo bi radi postali in moramo postati. Kdor pa hoče delati, mora delati znati. Zato je pa potrebna šola. In glejte jo, šolo premišljevanja, šolo, ki poglobi v nas pravo spoznanje razmerja našega do Boga, do sebe in bližnjega. Pri današnji vsesplošni plehkosti in zunanosti je naravnost potrebno, da gremo vase, da začnemo gojiti notranjo molitev ali premišljevanje, po katerem bomo postali kremeniti značaji z jekleno voljo. Pisatelj je zasnoval premišljevanja za vse dni v letu. Tej prvi knjigi bosta sledili še dve. Naša želja je, naj pride ta knjiga v vsako slovensko hišo!

Družba sv. Mohorja v Celju je izdala tri nove knjige, ki jih toplo priporočamo v naročitev:

1. Kralj alkohol. Povest. Spisal Jack London. Iz angleščine prevedel Jos. Poljanec. 1929. (Strani 247.) Cena broš. za člane Din 21; za nečlane Din 28; vezana v celo platno Din 33, oz. 44. — Alkoholizem je največja rana na našem narodnem telesu. Koliko denarja, koliko mladih življenskih moči, koliko dragocenega časa ubija ta mogočni gospodar. Zadnji čas je, da napravimo temeljito, še uspešno operacijo na tej rani. Mladino vzgajajmo v duhu abstinence! Pri tem vzgojnem delu nam je pričujoča knjiga jako dobrodošla. Je to globoko dušeslovno zasnovana povest pivca od prvih početkov, ko se mu kot otroku alkohol še gabi, pa ga vendar uživa, da ne bi veljal za manj vrednega, pa do moža korenjaka, ki alkohol uživa na debelo, seveda z vsemi posledicami. Iz vse povesti diha življenje, kakršno je, do zadnjih potankosti. Vrhu tega nam povest živo slika razmere in življenje v Ameriki in

na morju. Prestava je podana v lepi, gladki slovenščini.

2. Ovčar Marko. Povest. Spisal Janez Jalen. 1929. (Str. 407.) Cena broširani za člane Din 26.40; za nečlane 35.20; vez. v celo platno 36.90 oz. 49.20. — Planin ljubitelj, gorenjski pisatelj nas je razveselil z originalno povestjo iz naše Švice, prelepe gorenjske strani. Kakor so Jalenove drame z burnim aplavzom šle čez vse naše mestne in podeželske odre, tako bo njegov Ovčar Marko romal po vseh slovenskih hišah in oznanjal kremenitost gorenjskega značaja in duše opajal z lepoto in vonjem naših planin in cvetic in v srcih utrjeval ljubezen do domače grude in domačega jezika. Saj v povesti je vse naše: naš dom, naše gore, naše črede, naši običaji, naš jezik; zakaj naš je Jalen kot sin planin in izboren opazovalec človeških dejanj in src do zadnjih gibajočih sil!

3. Peter Markovič, strah ljubljanskih šolarjev. Zgodovinska povest. Spisal Ivan Pregelj. 1929. (Str. 207.) Cena broširani za člane Din 16.20; za nečlane Din 21.60; vezani v celo platno Din 27 oz. 36. Ta povest je zgodba fanta značaja, ki je v razburjenosti maščeval zapeljano nedolžnost svoje sestre, pa je za ta korak delal pokoro vse življenje in bil živ zgled doslednosti in poštenosti. Dejanje se vrši proti koncu sedemnajstega stoletja, deloma v Istri in Reki, deloma v Ljubljani, deloma na Dunaju. Povest je tudi zgodovinsko zelo zanimiva, ker nam slika takratne družabne in šolske razmere v Ljubljani in potek bitke pri Dunaju, kjer so bili Turki poraženi. Jezik je Pregljev, kar je za knjigo najboljšo priporočilo.

Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani

priporoča nekaj najboljših slovenskih po-
vesti, prevodov svetovnoznanih pisateljev:

- Jutranja zvezda. *Povest*, spisal H. R. Haggard, iz angleščine prevel P. M. Črnigoj. Din 30—, vezano Din 40—.
- Nodlag. *Povest*, spisal P. A. Sheehen. Din 24—, vezano Din 32—.
- Hanka. *Lužiškosrbska povest*, spisal A. Marby. — Chateaubriand, Atala, *povest*. — Federer, Čudež v Bolzeni, *srednjeveška povest*. Din 22—, vezano Din 30—.
- Hči cesarja Montezume. *Zgod. povest*, spisal H. R. Haggard, iz angl. prevel J. Poljanec. Din 30—, vezano Din 42—.
- Storžek in njegovo burkasto življenje. *Povest za mladino s podobami*. Spisal Lorenzini, poslovenil dr. Joža Lovrenčič. Din 14—, vezano Din 22—.
- Otroci solca. *Novela*. Spisal dr. I. Pregelj. Din 24—, vez. Din 32—.
- Kleopatra, *egiptovska kraljica*, povest, spisal H. R. Haggard, poslovenil J. Poljanec. Din 28—, vezano Din 40—.
- Izpod Golice, *tihotapska povest iz gorenjskih planin*. Spisal Slavko Savinšek. Din 30—, vezano Din 42—.
- Na polju slave, *povest iz časa kralja Jana Sobieskega*, spisal H. Sienkiewicz. Din 28—, vezano Din 40—.
- Najnovejši katalog je brezplačno na razpolago.**

Zadružna Gospodarska banka d. d. v Ljubljani -:- Miklošičeva cesta šte. 10

Brzobjavni naslov:
»GOSPOBANKA«
Telefon int. štev.
2057, 2470 in 2979

Kapital
in rezerve skupno nad Din 16.000.000—

**Vloge nad
480 milijon. dinarjev**

Izvršuje vse vrste bančnih poslov pod najugodnejšimi pogoji. — Glavno in največje zastopstvo v Sloveniji za prodajo srečk Državne razredne loterije.

Prodaja obveznic 7% drž. invest. posojila ter 2½% vojne odškodnine in vseh vrst vrednostnih papirjev tudi na obroke pod ugodnimi pogoji.

Podružnice:

Bled — Celje — Djakovo
Kočevje — Kranj — Maribor — Novi Sad
Sombor — Split — Šibenik

Ljudska posojilnica

reg. zadruga z neomejeno zavezo v Ljubljani

obrestuje hranilne vloge po najugodnejši obrestni meri, vezane vloge po dogovoru ter brez vsakega odbitka. Tudi rentni davek plačuje posojilnica sama. — Svoje prostore ima tik za frančiškansko cerkviijo v lastni palači, zidani še pred vojsko iz lastnih sredstev. Poleg jamstva, ki ga nudi lastna palača, veleposestvo in drugo lastno premoženje, jamčijo pri Ljudski posojilnici kot zadrugi z neomejenim jamstvom za vloge vsi člani z osem svojim premoženjem, ki presega večkratno vrednost vseh vlog

Hranilne vloge znašajo nad 170 milij. Din

JUGOSLOVANSKA TISKARNA V LJUBLJANI

Najbolje urejena:

tiskarna
knjigoveznica
klišarna
kamen- in offsettisk
bakrotisk

Prvovrstna izvršitev
Zmerne cene

**NAJMODERNEJŠE
GRAFIČNO PODJETJE V JUGOSLAVIJI**